

I/ Tìm hiểu chung:

1/ Tác giả:

- Nguyễn Minh Châu (1930 – 1989), quê ở Quỳnh Lưu, Nghệ An.
- Là nhà văn quân đội, từng công tác ở nhiều nơi, sau chiến tranh ông về công tác tại Tạp chí Văn nghệ Quân đội.
- Tác phẩm chính: Tác phẩm tiêu biểu: Cửa sông(tiểu thuyết,1966),Dấu chân người lính (tiểu thuyết,1972), Miền cháy (tiểu thuyết,1977), Người đàn bà trên chuyến tàu tốc hành(truyện ngắn, 1983), Bến quê (truyện ngắn, 1985)...

2. Tác phẩm: “Chiếc thuyền ngoài xa”

a/ Hoàn cảnh sáng tác:

- “ Chiếc thuyền ngoài xa” của Nguyễn Minh Châu được sáng tác vào tháng 8/1983, lúc đầu được in trong tập Bến quê, sau đó có vinh dự được nhà văn dùng để đặt tên cho cả tập truyện ngắn, xuất bản năm 1987.

- Đây là truyện ngắn xuất sắc thuộc giai đoạn sáng tác thứ hai trong sự nghiệp sáng tác của Nguyễn Minh Châu.

b/ Tóm tắt: (Hs đọc truyện tự tóm tắt)

c/ Nhan đề: “Chiếc thuyền ngoài xa”:

- “Chiếc thuyền ngoài xa” trước hết là biểu tượng của nghệ thuật, đó là thứ nghệ thuật đạt tới sự toàn mỹ và thánh thiện đến mức mà chiêm ngưỡng nó, người nghệ sĩ thấy tâm hồn mình được thanh lọc.

- Chiếc thuyền khi về gần đó lại là hiện thân của cuộc đời lam lũ, khó nhọc, thậm chí của những éo le, trái ngang và nghịch lí trong cuộc sống.

- Như vậy, chiếc thuyền nghệ thuật thì ở ngoài xa nhưng cuộc đời thì lại rất gần. Người nghệ sĩ cần có một khoảng cách nhất định để khám phá và thưởng thức vẻ đẹp đích thực của nghệ thuật nhưng lại cũng cần bám sát cuộc đời để phát hiện ra những sự thật của cuộc sống.

- Nhan đề là một ẩn dụ về mối quan hệ giữa cuộc đời và nghệ thuật !

II/ Đọc – hiểu văn bản:

1/ Hai phát hiện của người nghệ sĩ:

a/ Phát hiện thứ nhất : “Bức tranh thiên nhiên tuyệt mỹ – Vẻ đẹp của chiếc thuyền ngoài xa”:

- Chiếc thuyền lưới vó trong buổi sáng mờ sương đang chèo thẳng vào bờ là một cảnh “đắt” trời cho

- Toàn bộ khung cảnh từ đường nét đến ánh sáng đều hài hoà và đẹp, “một vẻ đẹp thực đơn giản và toàn bích” như một bức tranh mực tàu của một danh họa thời cổ.

- Cảm xúc của người nghệ sĩ:

+ Bối rối , xúc động mãnh liệt “trong trái tim như có cái gì bóp thắt vào”

+ Phát hiện ra “bản thân cái đẹp chính là đạo đức”

+ Tâm hồn được thanh lọc, thăng hoa cùng nghệ thuật và cái đẹp : “Hạnh phúc tràn ngập tâm hồn”

➔ Chiếc thuyền ngoài xa:

+ Vẻ đẹp thơ mộng, toàn bích của thiên nhiên vùng biển, có tác dụng giúp người nghệ sĩ thanh lọc tâm hồn và khám phá ra chân lí của sự toàn thiện: chân – thiện – mỹ

+ Biểu tượng của nghệ thuật (ẩn dụ khoảng cách nghệ thuật với cuộc sống)

b. Phát hiện thứ hai: Cảnh bạo hành trong gia đình hàng chài.

- Người đàn ông:

+ Rút thắt lưng quật tới tấp vào lưng người đàn bà, nguyên rủa bằng cái giọng đau đớn.

- + Dang thẳng cánh cho thẳng bé Phác 2 cái tát khi nó nhảy xổ vào can ngăn
- Người đàn bà : Nhẫn nhục, cam chịu bị đánh đã man nhưng không kêu, không chống trả, không chạy trốn
- Thằng bé Phác:
 - + Chạy như một viên đạn trên đường lao tới đích, giằng chiếc thắt lưng, dướn thẳng người vung chiếc khóa sắt quật vào giữa khuôn ngực trần của người đàn ông
 - + Lặng lẽ đưa tay sờ lên mặt mẹ

-Thái độ của người nghệ sĩ:

- + *Kinh ngạc, trong mấy phút đầu ... đứng há mồm ra nhìn* -> không thể ngờ rằng đằng sau cái vẻ đẹp diệu kỳ của tạo hóa lại là bi kịch của cuộc đời, là cái ác, cái xấu.
- + Vứt chiếc máy ảnh chạy nhào tới... vũ phu
- + Ngơ ngác nhìn ra một quãng bờ phá... ở đó chỉ còn bãi cát mênh mông và hoang sơ, chiếc thuyền đã biến đâu mất

→ Thông điệp:

- Cuộc đời không đơn giản, xuôi chiều, không phải bao giờ cũng đẹp, cũng là nghệ thuật, mà chứa đựng nhiều nghịch lý, mâu thuẫn giữa cái đẹp - xấu, thiện - ác.
- Người nghệ sĩ phải tìm hiểu cuộc đời trong mối quan hệ đa diện, nhiều chiều

2/. Câu chuyện của người đàn bà hàng chài ở toà án huyện:

a. Lai lịch, ngoại hình, hoàn cảnh sống của người đàn bà:

*** Lai lịch, ngoại hình:**

- Không tên chỉ được gọi là người đàn bà, chị ta, mẹ, tuổi ngoài 40
- Sinh ra trong gia đình khá giả nhưng ngoại hình xấu: thô kệch, rỗ mặt, khuôn mặt mệt mỏi, áo quần bạc phếch, rách rưới, công việc nặng nhọc phải thức trắng đêm kéo lưới
- > một người phụ nữ xấu xí, cuộc đời nghèo khổ, vất vả, nhọc nhằn, lam lũ..

*** Hoàn cảnh sống:**

- Làm nghề chài lưới, lênh đênh kiếm sống trên biển.
- Gia đình đông con nghèo khổ, khó khăn: đẻ nhiều, thuyền chật "*những ngày biển động hàng tháng, vợ chồng con cái toàn ăn cây xương rồng luộc chấm muối....*"
- Thường xuyên bị chồng hành hạ, đánh đập: "*ba ngày một trận nhẹ, năm ngày một trận nặng*".
- Chị nhẫn nhục cam chịu mọi đau đớn khi bị chồng đánh: không kêu, không chống trả, ko trốn chạy
- > Thiếu thốn về vật chất, đau đớn về thể xác, đau khổ nhục nhã về tinh thần.

b. Câu chuyện ở tòa án huyện (về đẹp tam hồn người đàn bà hàng chài):

*** Lí do người đàn bà có mặt ở tòa:**

- Người đàn bà hàng chài xuất hiện ở tòa án huyện theo lời mời của của chánh án Đẩu – người có ý định khuyên bảo, thậm chí đề nghị chị bỏ lão chồng vũ phu.
- Thái độ hành động của người đàn bà khi có mặt tại tòa án:
 - + Lúc đầu sợ sệt, lúng túng, rón rén ngồi vào mép ghế, cố thu người lại, xưng con – quý tòa, từ chối lời đề nghị và sự giúp đỡ của chánh án Đẩu: van nài tòa "*Quý tòa bắt tội con cũng được, phạt tù con cũng được, đừng bắt con bỏ nó*" -> không chịu li hôn.
 - + Sau: thay đổi cách xưng hô: chị - các chú khăn thiết chia sẻ, giải bày nguyên nhân không chịu bỏ chồng

*** Khi kể về chồng:**

- Tin vào bản chất vốn hiền lành của chồng: *Vốn là anh một con trai cục tính nhưng hiền lành lắm, không bao giờ đánh đập vợ*
- Hiểu nỗi khổ của người chồng trong cuộc sống.
 - + *Nghèo khổ, túng quẫn vì trốn lính, ko uống rượu-> Thấy khổ - đánh vợ (vũ phu)*
 - + *đám đàn bà ở thuyền chúng tôi cần phải có người đàn ông chèo chống khi phong ba ,để cùng làn ăn nuôi nấng dạy một sắp con*

+ trên chiếc thuyền cũng có lúc vợ chồng con cái chúng tôi sống hoà thuận, vui vẻ

- Nhân lỗi về mình: thuyền chật, lại dễ nhiều:

-> Nạn nhân của hoàn cảnh đáng được cảm thông, chia sẻ

→ **Người vợ có tấm lòng bao dung, vị tha, thấu hiểu và cảm thông với chồng, biết chắt chiu niềm vui, nâng niu hạnh phúc.**

* **Khi kể về bản thân với cương vị là người mẹ:**

- Nhận trách nhiệm của người mẹ nên coi cái khổ phải gánh là lẽ đương nhiên

- Nhẫn nhục, tự nguyện, chịu đựng đau đớn để bảo vệ con khỏi những tổn thương tinh thần

- Hạnh phúc khi ngồi nhìn đàn con chúng nó được ăn no -> hạnh phúc nhỏ nhoi tội nghiệp nhưng cao cả

→ **Người mẹ thương con vô hạn, giàu đức hi sinh, cam chịu, nhẫn nhục, tự nguyện hi sinh hạnh phúc bản thân vì con**

* **Khi nói với Đầu và Phùng:**

- Thay đổi cách xưng hô và chia sẻ về cuộc đời khi nhận ra lòng tốt của Đầu và Phùng

- Dễ dàng nhận ra sự ngây thơ, đơn giản trong cách nhìn nhận về con người và cuộc sống của Đầu, Phùng

- Giúp Đầu và Phùng thấu hiểu về lẽ đời mà họ chưa bao giờ nghĩ tới đó là cuộc sống bấp bực quanh của người dân chài lưới.

→ **Người phụ nữ thâm trầm, sâu sắc, thấu hiểu lẽ đời.**

→ Qua câu chuyện về cuộc đời người đàn bà, nhà văn muốn gửi gắm thông điệp:

- Đừng nhìn cuộc đời, con người một cách đơn giản, phiến diện; phải đánh giá sự vật hiện tượng trong mối quan hệ đa diện, nhiều chiều.

- Cái xấu, cái ác tồn tại trong cuộc đời con người như một lẽ bất khả kháng cần tìm ra cội nguồn phát sinh để loại bỏ nó đem lại bình yên cho cuộc sống con người

- Để giải phóng con người khỏi đói nghèo tăm tối, khổ đau cần phải có giải pháp thiết thực mang tính toàn xã hội chứ không phải bằng thiện chí, lí thuyết sách vở xa rời thực tế

3. Các nhân vật trong truyện

a. Người đàn ông:

* **Ngoại hình:**

- Lưng rộng và cong như chiếc thuyền

- Mái tóc tổ quạ, lông mày cháy nắng, hai con mắt đục dờ

- Chân đi chữ bát, bước tung bước chắc chắn

-> Cuộc sống đói nghèo lam lũ in hằn dấu vết lên dáng vẻ khắc khổ của người đàn ông.

* **Hành động:**

- Đưa vợ lên bãi cát để hành hạ

- Dùng dây thắt lưng quật tới tấp vào lưng người đàn bà

- Răng nghiến ken két, nguyên rủa bằng giọng “đau đớn rên rỉ”

-> Tình trạng đói nghèo, đời sống bấp bênh kéo dài gây ra tâm trạng bấp bực u uất biến người chồng thành kẻ vũ phu thô bạo

→ Người chồng vũ phu độc ác vừa là thủ phạm gây đau khổ cho người thân -> Phải lên án, đấu tranh vừa là nạn nhân của hoàn cảnh -> Đáng cảm thông chia sẻ

b. Chánh án Đầu:

- Người đại diện cho công lí, là người có lòng tốt, có thiện chí sẵn sàng bảo vệ công lí nhưng xa rời thực tế

- Nhìn đời còn phiến diện, đơn giản chưa đi sâu vào cuộc sống của nhân dân để nhận ra những góc khuất lấp ẩn đằng sau mỗi cảnh đời, mỗi con người

- Qua câu chuyện của người đàn bà Đầu vỡ ra những nghịch lí của đời sống và cách nhìn con người và cuộc sống:

+ Cuộc đời người đàn bà làng chài không hề giản đơn.

- + Trong hoàn cảnh cuộc sống ấy, cách hành xử của người đàn bà là không thể khác
- + Giải pháp “*bỏ chồng*” mà Đẩu áp dụng là không khả thi
- + Để cứu giúp những mảnh đời đau khổ, tăm tối, man rợ cần phải có những giải pháp thiết thực chứ không phải chỉ là thiện chí hay kiến thức sách vở
- + Lòng tốt và công lý phải được đặt đúng hoàn cảnh, đúng đối tượng chứ không thể áp dụng với mọi đối tượng.

c. Nghệ sĩ Phùng:

- Phùng - một tâm hồn nghệ sĩ say mê cái đẹp, tinh tế và rất nhạy cảm trước vẻ đẹp của thiên nhiên kiên trì “phục kích” tìm kiếm cái đẹp
 - Phùng luôn trăn trở về số phận con người anh yêu công lí lẽ phải, không làm ngơ trước cái xấu, cái ác.
 - + Ở bờ biển, không làm ngơ trước cái ác anh đã “*vứt chiếc máy ảnh chạy nhào tới...*”, “*xông ra buộc lão đàn ông chấm dứt hành động độc ác*”
 - + Ở tòa án huyện:
 - Lúc đầu bất bình với sự cam chịu nhẫn nhục của người đàn bà
 - Khi lắng nghe câu chuyện cuộc đời của người đàn bà Phùng thấy xót xa, ái ngại, cảm thông
 - Đứng trước trận bão biển, P đã thấu hiểu nỗi vất vả của người dân làng chài khi phải chống chọi với cơn cuồng nộ của thiên nhiên
- ➔ Người nghệ sĩ có nhận thức sâu sắc về chính mình, người đàn bà, về nghệ thuật và cuộc đời

* Thông điệp của nhà văn:

- Cuộc sống rất phức tạp và nhiều lúc vì cuộc sống mưu sinh con người ta phải chịu đựng nhau, hành hạ nhau mà không bỏ được nhau.
- Người nghệ sĩ chân chính trước hết phải là người biết yêu, ghét vui buồn trước cuộc đời. Nghệ thuật chân chính phải gắn với cuộc đời và luôn luôn vì cuộc đời.

d/ Thằng bé Phác:

- Một cậu bé giàu tình cảm yêu thương đối với mẹ.
- Nhưng cũng giống như Đẩu, Phùng, nó mới chỉ nhìn thấy ở cha nó ở khía cạnh độc ác, tàn nhẫn mà chưa hiểu được “lẽ đời” bên trong.
- Hình ảnh tiêu biểu của những đứa trẻ trong những gia đình có nạn bạo hành.

4/. Tấm ảnh được chọn:

Tấm ảnh được treo ở nhiều nơi, nhất là trong các gia đình sành nghệ thuật

-> đó là một tấm ảnh đẹp, có giá trị nghệ thuật cao. “cái màu hồng hồng của ánh sương mai...”

Biểu tượng của nghệ thuật

-> Người đàn bà nghèo khổ bước ra khỏi bức tranh...”-> Hiện thân của đời thực.

➔ Nghệ thuật chân chính không thể tách rời cuộc sống phải luôn luôn gắn với cuộc đời và vì cuộc đời, người nghệ sĩ phải trung thực, dũng cảm nhìn thẳng vào hiện thực.

III/. Tổng kết:

1/. Nghệ thuật:

- Xây dựng tình huống truyện: Độc đáo, hấp dẫn, mang ý nghĩa khám phá, phát hiện về đời sống.
- Nghệ thuật kể chuyện: sinh động
- + Người kể chuyện: có điểm nhìn trần thuật sắc sảo, có khả năng khám phá đời sống; lời kể khách quan, chân thực, thuyết phục.
- + Ngôn ngữ nhân vật: phù hợp với đặc điểm tính cách của từng người.
- + Giọng điệu trần thuật: đa dạng
- > Góp phần khắc sâu thêm chủ đề - tư tưởng của truyện.

2/. Nội dung:

“CTNX” thể hiện những chiêm nghiệm sâu sắc của nhà văn về nghệ thuật và cuộc đời: Nghệ thuật chân chính phải luôn gắn bó với cuộc đời và vì cuộc đời.